

Zasady selekcji populacyjnej i osobniczej zwierząt łownych w Polsce oraz zasady postępowania przy ocenie zgodności odstrzału.

1. W zasadach selekcji samców zwierzyny płowej funkcjonuje określenie:
  - a) osobnik selekcyjny:
    - u łośi określenie to odnosi się do byka o porożu badylarza do formy ósmaka regularnego włącznie,
    - u pozostałych jeleniowatych i u muflonów jest to osobnik o określonych dla danego wieku (rozdział VI) cechach poroża lub ślimów, lub o porożu i ślimach mniej rozwiniętych lub zdeformowanych (myłkus),
    - guzikarze, szpicaki, szydlarze, myłkusy – określenia te są aktualne w odniesieniu do wcześniejszych określeń tych form poroża opisanych w literaturze łowieckiej.
  - b) osobnik łowny:
    - u łośi jest to osobnik o formie poroża badylarza powyżej regularnego ósmaka oraz półopatacza i łopatacza.
    - u pozostałych jeleniowatych i u muflonów jest to osobnik w określonym wieku bez względu na cechy poroża lub ślimów.
2. Okręgowe Rady Łowieckie w celu ochrony jakości populacji, po konsultacji z Lasami Państwowymi, mogą określić inne formy i cechy (z wyłączeniem masy) poroża osobników selekcyjnych.
3. Planowana wielkość pozyskania zwierzyny grubej zależy od zagęszczenia, możliwości siedliskowych i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych.
4. Za zrealizowany odstrzał zgodny z zasadami selekcji, zwany dalej „prawidłowym” należy uznać odstrzał:
  - wykonany zgodnie z upoważnieniem do wykonywania polowania,
  - samców o cechach selekcyjnych wykonany na upoważnienie do odstrzału samca łownego bez względu na jego wiek.
5. Oceny odstrzału samców zwierzyny płowej i muflonów zgodnie z poniższymi kryteriami dokonują komisje, o których mowa w art. 42 d ustawy Prawo łowieckie i § 127 pkt 17 Statutu PZŁ.
6. Przeliczanie stanu liczebnego zwierzyny grubej i muflonów następuje w odniesieniu do powierzchni obwodu łowieckiego, do powierzchni leśnej oraz bagiennej w przypadku łośia.
7. W obszarach występowania dużych drapieżników ujętych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, należy w wieloletnich łowieckich planach hodowlanych uwzględnić ich obecność.
8. Dochodząc do pożądanej liczebności i struktury płci zwierzyny grubej, dopuszcza się odstępstwa od przyjętych zasad.

Zasady gospodarowania populacjami zwierzyny grubej obejmują działy:

- I. Metody szacowania liczebności.
- II. Określanie zagęszczeń.
- III. Określanie struktury płci.
- IV. Określanie przyrostu zrealizowanego.
- V. Planowanie wielkości i struktury pozyskania.
- VI. Zasady selekcji jeleniowatych i muflonów.
- VII. Wielkości odstępstw w ocenie prawidłowości odstrzałów.
- VIII. Ocena prawidłowości odstrzału i procedury przy jej wykonywaniu.
- IX. Wycena medalowa.

I. Metody szacowania liczebności

Szacowanie liczebności zwierzyny z uwzględnieniem różnicy zagęszczenia między powierzchnią leśną i nie leśną, należy sporządzać w rejonach hodowlanych w jednym terminie w celu ustalenia

stanu na dzień 10 marca. Zaleca się stosowanie następujących metod wg uznania dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich.

Łoś, jeleń szlachetny, jeleń sika, daniel – szacowanie liczebności w rejonie hodowlanym w jednym terminie w celu ustalenia stanu na dzień 10 marca. Zalecane metody: tropienia, próbne pędzenia oraz inne metody opisane w literaturze.

Sarna, muflon, dzik – szacowanie liczebności w obwodzie łowieckim w jednym terminie w celu ustalenia stanu na dzień 10 marca. Zalecane metody: tropienia, próbne pędzenia oraz inne metody opisane w literaturze.

II. Zagęszczenie zwierzyny

Minimalne zagęszczenie zwierzyny (przed okresem polowań), dopuszczające eksploatację populacji, określa się na następującym poziomie:

1. **Łoś** – minimalne zagęszczenia dopuszczające eksploatację populacji – powyżej 5 osobników na 1000 ha powierzchni leśnej i bagiennej obwodu łowieckiego.
2. **Jeleń szlachetny** – minimalne zagęszczenia dopuszczające eksploatację populacji – powyżej 3 osobników na 1000 ha powierzchni obwodu łowieckiego.
3. **Jeleń sika** – ze względu na zagrożenie populacji jelenia szlachetnego poprzez krzyżowanie należy dążyć do eliminacji tego gatunku.
4. **Daniel** – minimalne zagęszczenia dopuszczające eksploatację populacji – powyżej 3 osobników na 1000 ha powierzchni obwodu łowieckiego.
5. **Sarna** – minimalne zagęszczenia dopuszczające eksploatację populacji powyżej 1,5 osobnika na 100 ha powierzchni obwodu łowieckiego.
6. **Muflon** – minimalne zagęszczenia dopuszczające eksploatację populacji – powyżej 3 osobników na 1000 ha powierzchni obwodu łowieckiego.
7. **Dzik** – zagęszczenia do uznania przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego.

Zarządzanie populacją łosia i jelenia szlachetnego odbywa się na poziomie łowieckiego rejonu hodowlanego.

Sporządzając wieloletnie łowieckie plany hodowlane określające docelową liczebność poszczególnych gatunków zwierzyny grubej w rejonach hodowlanych, należy zagęszczenie poszczególnych gatunków dostosować do warunków przyrodniczych, presji dużych drapieżników oraz szkód powodowanych przez zwierzynę w uprawach leśnych i rolnych.

III. Struktura płci

Dla jeleniowatych i muflonów struktura płci powinna cechować się dominacją samic w stosunku do samców w zakresie od 1,2 do 2,0 (liczba samic w stosunku do 1 samca).

IV. Określanie przyrostu zrealizowanego

1. **Łoś** – do 70% wiosennego stanu kłep.
2. **Jeleń szlachetny** – do 70% stanu wiosennego łąń.
3. **Jeleń sika** – do 70% stanu wiosennego łąń.
4. **Daniel** – do 70% stanu wiosennego łąń.
5. **Sarna** – do 70% wiosennego stanu kóz.
6. **Muflon** – do 60% wiosennego stanu owiec.
7. **Dzik** – do 250% ogólnego stanu wiosennego.

V. Planowanie wielkości i struktury pozyskania

1. Łoś

Planowana wielkość pozyskania zależna jest od zagęszczenia, przyrostu zrealizowanego, możliwości siedliskowych i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych. Struktura pozyskania: kłepy – do 50%, byki – do 50%, łoszaki – do 30%.

2. Jeleń szlachetny

Planowana wielkość pozyskania zależna jest od zagęszczenia, przyrostu zrealizowanego, możliwości siedliskowych i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych.

Struktura pozyskania: łanie – do 60%, byki – do 50%, cielęta – do 30%.

3. Jeleń sika

Ze względu na zagrożenie populacji jelenia szlachetnego poprzez krzyżowanie należy dążyć do eliminowania tego gatunku w miejscach występowania. Wielkości pozyskania i struktury – nie określa się.

4. Daniel

Planowana wielkość pozyskania zależna jest od zagęszczenia, przyrostu zrealizowanego, możliwości siedliskowych i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych.

Struktura pozyskania: łanie – do 50%, byki – do 50%, cielęta – do 30%.

5. Sarna

Planowana wielkość pozyskania zależna jest od zagęszczenia, przyrostu zrealizowanego, możliwości siedliskowych i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych.

Struktura pozyskania: kozy – do 50%, kozły – do 50%, kozłeta – do 30%.

6. Muflon

Planowana wielkość pozyskania zależna jest od zagęszczenia, przyrostu zrealizowanego, możliwości siedliskowych i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych.

Struktura pozyskania: owce – do 50%, tryki – do 50%, jagnięta – do 30%.

7. Dzik

Gospodarowanie populacją: dzierżawca lub zarządca ustala liczbę dzików w obwodzie do pozyskania bez względu na wiek i płeć.

VI. Zasady selekcji jeleniowatych i muflonów

Przyjęte kryteria i zasady selekcji należy stosować w rejonach hodowlanych w zależności od jakości i kondycji populacji.

Osobniki żeńskie i młodzież

Zasady odnoszą się do wszystkich gatunków. Dokonując odstrzału samic czy młodzieży, w pierwszej kolejności należy eliminować osobniki z widocznymi wadami budowy, w złej kondycji, o matowej, zmierzwionej pokrywie włosowej. Oceniając kondycję u samic, trzeba uwzględnić stan grzęz. Wychudzona sylwetka i powiększone grzęzy świadczą o intensywnym karmieniu potomstwa i eliminacja takiej samicy negatywnie wpłynie na rozwój pozostawionego potomstwa. Przy odstrzale samic i potomstwa w pierwszej kolejności należy dokonać odstrzału ich potomstwa, a następnie samicy.

Osobniki męskie

1. Kryteria odstrzału samców

a) Byki łosie

Rodzaj odstrzału	Odstrzał prawidłowy „o”	Odstrzał nieprawidłowy „x”
	opis form poroży	
selekcyjny – min. 85% ogólnej liczby byków zaplanowanych do odstrzału	do ósmaka regularnego włącznie	formy wyższe
łowny – do 15% ogólnej liczby byków zaplanowanych do odstrzału	o porożu badylarza powyżej regularnego ósmaka oraz półopatacza i łopatacza	

Za odnogę przyjmuje się odrost o długości powyżej 5 cm.

b) Jeleń szlachetny

Rodzaj odstrzału	Poroże	Odstrzał prawidłowy „o”	Odstrzał nieprawidłowy „x”
		opis form poroża	
selekcyjny – do 85% ogólnej liczby byków zaplanowanych do odstrzału	1	szpicaki o średniej długości tyk do wysokości łyżek	szpicaki o długości tyk powyżej wysokości łyżek, rozwidłone, koronne i formy wyższe
	2–4	do ósmaka nieregularnego włącznie	formy wyższe
	5–9	wszystkie formy niekoronne i jednostronnie koronne	formy wyższe
łowny – min 15% ogólnej liczby byków zaplanowanych do odstrzału	10 i starsze	bez względu na formę poroża	

Za odnogę przyjmuje się odrost o długości powyżej:

- 2 cm w pierwszym porożu,
- 5 cm w drugim porożu i starszych.

c) Jeleń sika

Nie przewiduje się kryteriów selekcji opartych na formach poroży.

d) Daniel

Rodzaj odstrzału	Poroże	Odstrzał prawidłowy „o”	Odstrzał nieprawidłowy „x”
		Opis form poroża	
selekcyjny – do 85% ogólnej liczby byków zaplanowanych do odstrzału	1	Szpicaki	formy wyższe
	2	wszystkie szydlarze i łyżkarze o średniej długości tyk, do podwójnej wysokości łyżek	formy wyższe

	3–6	wszystkie formy poniżej łopatacza, łopatacze o długości łopat do 1/3 długości poroża oraz łopatacze o zatokach rozcinających płaszczyznę łopaty co najmniej do połowy jej długości	formy wyższe
łowny – min. 15% ogólnej liczby byków zaplanowanych do odstrzału	7 i starsze	Bez względu na formę poroża	

e) Sarna

Rodzaj odstrzału	Poroże	Odstrzał prawidłowy „o”	Odstrzał nieprawidłowy „x”
		Opis form poroża	
selekcyjny – do 70% ogólnej liczby kozłów zaplanowanych do odstrzału	1	guzikarze, szpicaki	formy wyższe
	2–4	do nieregularnego szóstaka włącznie	formy wyższe
łowny – min. 30% ogólnej liczby kozłów zaplanowanych do odstrzału	5 i starsze	bez względu na formę poroża	

Za odnogę przyjmuje się odrost o długości:

- powyżej 2 cm w pierwszym porożu,
- powyżej 3 cm w drugim porożu i starszych.

f) Muflon

Rodzaj odstrzału	Wiek – lata	Odstrzał prawidłowy „o”	Odstrzał nieprawidłowy „x”
		Opis form ślimów	
selekcyjny* – do 50% ogólnej liczby tryków zaplanowanych do odstrzału	2	długość ślimów do 30 cm	formy wyższe
	3–5	o długości ślimów nie przekraczającej połowy obwodu okręgu tworzonego przez kształt ślimów	formy wyższe
łowny min. 50% ogólnej liczby tryków zaplanowanych do odstrzału	6 i starsze	bez względu na formę ślimów	

*Za selekcyjne niezależnie od wieku uznaje się tryki, u których następuje wrastanie ślimów w kark lub żuchwę oraz tryki o kącie rozwarcia ślimów odbiegającym od 90°

VII. Wielkości odstępstw w ocenie prawidłowości odstrzałów.

1. Wiek:

Sarna, jeleń szlachetny, daniel

– dopuszcza się pomyłkę w ocenie wieku przez myśliwego, przed dokonaniem odstrzału, do 1 roku powyżej pierwszego poroża.

Muflon

– dopuszcza się pomyłkę w ocenie wieku, przed dokonaniem odstrzału, przez myśliwego do 1 roku powyżej trzeciego roku życia.

2. Pomiary poroży, ślimów:

– dopuszcza się tolerancję w ocenie pomiarów liniowych do 20% ich wartości.

VIII. Ocena prawidłowości odstrzału i procedury przy jej wykonywaniu

- 1) Oceny odstrzału samców zwierzyny płowej i muflonów, co do jej zgodności z zasadami selekcji osobniczej, zwanej dalej oceną, dokonują okręgowe komisje do spraw oceny prawidłowości odstrzałów, zwane dalej komisjami, powołane przez okręgowe rady łowieckie. Komisja pracuje w składach oceniających, które powoływane są tylko spośród członków komisji, przez zarządy okręgowe PZŁ, z uwzględnieniem przepisu art. 42d ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz.U. 2013, poz. 1226 j.t.);
- 2) w skład komisji jako przedstawiciele PZŁ mogą wchodzić jedynie członkowie posiadający uprawnienia selekcyjne;
- 3) właściwymi dla dokonania oceny są komisje okręgu, w którym pozyskana została zwierzyna;
- 4) oceny dokonywane są w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz do roku;
- 5) komisja dokonuje oceny spreparowanego trofeum łowieckiego (czaszka wraz z żuchwą) dostarczonego przez przedstawiciela dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego. Podczas oceny ma prawo być obecny myśliwy, który dokonał odstrzału zwierzyny;
- 6) za spreparowanie trofeum odpowiada myśliwy, który je pozyskał;
- 7) za trofeum spreparowane uważa się trofeum pozbawione tkanki mięsnej i łącznej oraz wybielone, z pełnym uzębieniem – z wyjątkiem ubytków naturalnych;
- 8) o terminie oceny dokonywanej przez komisję zarząd okręgowy zawiadamia dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich na 21 dni przed oceną, z zastrzeżeniem przypadków, o których mowa w pkt. 9;
- 9) w przypadku realizacji odstrzału przez tzw. myśliwego komercyjnego ocena trofeum pozyskanego przez cudzoziemca dokonywana jest - a w przypadku pozostałych myśliwych komercyjnych - może być dokonywana, niezwłocznie po zakończonym polowaniu i spreparowaniu trofeum;
- 10) wynikach oceny komisja zawiadamia zarząd okręgowy, a ten w przypadku stwierdzenia odstrzału ocenionego na punkt czerwony zawiadamia na piśmie zainteresowanego – myśliwego, który pozyskał trofeum będące przedmiotem oceny;
- 11) zainteresowany może w terminie 21 dni od otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w pkt. 10, zwrócić się z wnioskiem o ponowną ocenę. Ponownej oceny dokonuje skład oceniający, powołany spośród członków komisji, z wyłączeniem członków składu oceniającego, który dokonywał zakwestionowanej oceny. O terminie ponownej oceny zawiadamia się zainteresowanego na 14 dni przed wyznaczoną datą. Zainteresowany zobowiązany jest dostarczyć przy ponownej ocenie posiadaną część trofeum. W przypadku niedostarczenia części trofeum skład oceniający odstępuje od ponownej oceny;
- 12) komisja ze swych prac sporządza sprawozdanie i przekazuje je właściwemu zarządowi okręgowemu w terminie do 3 miesięcy od daty dokonania oceny;
- 13) na podstawie przedłożonego sprawozdania komisji, w przypadku oceny prawidłowości odstrzału oznaczonej punktem czerwonym, zarząd okręgowy właściwy dla miejsca dokonania oceny zawiadamia o tej ocenie zarząd okręgowy właściwy dla miejsca zamieszkania zainteresowanego myśliwego;

Znaczącą zmianą w proponowanych zasadach jest odstąpienie od określania liczby pozyskiwanych samców jeleniowatych w klasach wiekowych, a także zrezygnowanie z określania liczby pozyskiwanych dzików w grupach wiekowych. Wprowadzenie limitów pozyskania w klasach wiekowych samców jeleniowatych i dzików w grupach wiekowych w początkowym okresie wpływało negatywnie na struktury populacyjne i skutkowało wprowadzaniem odrębnych zasad gospodarowania dla tzw. populacji nieustabilizowanych.

Stosunkowo ostre kryteria selekcji osobników najmłodszych powodowały niski ich odsetek w ogólnym pozyskaniu. Z tych względów rezygnuje się z wyznaczania klas wiekowych u jeleniowatych i grup wiekowych u dzików. Proponowane zasady gospodarowania pozwolą zachować właściwą strukturę wiekową.

Ma to również uzasadnienie genetyczne, ponieważ u osobników najmłodszych nie uwidaczniają się w pełni uwarunkowania genetyczne dotyczące morfologii poroży. Poza tym w nowych zasadach gospodarowania wraca się do kategorii osobników selekcyjnych i łownych. Myśliwi otrzymujący zezwolenie na odstrzał osobnika selekcyjnego, bez określenia klasy wiekowej, będą mieć dużo łatwiejsze zadanie. Natomiast myśliwi otrzymujący zezwolenie na odstrzał osobnika łownego, będą mogli dokonać odstrzału osobnika selekcyjnego bez względu na jego wiek. Odstąpienie od przestrzegania struktury wiekowej przy odstrzale dzików, także będzie korzystniejsze dla myśliwych. Wprowadzane modyfikacje mają na celu uelastycznienie i ułatwienie gospodarowania populacjami zwierzyny grubej.